

veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S.

12 pagini - 1 leu

**Punțile electrice
ale globului**

**O gigantică
săgeată pe sol
și în aer**

**Pe urmele
zeului Ra**

Cum se naște o zână
în vremea noastră...

Foto : V. Ghende-Rote

**Cu
sau
fără
ferestre**

23

ANUL XXV
(1264)
6 IUNIE 1969

AUTOPORTRET

Ziua cind am fost străfulgerat de geniu

Toată lumea cunoaște astăzi Illuminol-ul. Cum simți nevoia să fii genial cinci minute, te duci la farmacie și-ți cumperi. În principiu, bineînțeles. Pentru că e o specialitate care nu se eliberează decît cu rețetă; dar, dacă insiști, farmacistul se arată înțelegător. Un sfat bun, totuși: gîndiți-vă bine înainte de a-l folosi.

Inventatorul Illuminol-ului e un foarte bun prieten al meu. Era o vreme cînd nu puteam să-ți procuri nici pentru un pumn de aur. Pentru un singur miligram era nevoie de o hotărîre a O.N.U., contrasemnată de membrii permanenți ai Consiliului de Securitate. Ei bine, amicul meu mi-a dat atunci un comprimat, un comprimat întreg de Illuminol!

— De zece ani, mi-a spus, tot lucrezi la invenția ta. Inghite și ai s-o duci la bun sfîrșit.

— Imposibil. Leacul tău nu acționează decît cinci minute.

— Ei și? Cinci minute de geniu sînt mai mult decît suficiente pentru o descoperire. Evident, dacă Newton nu s-ar fi gîndit ani de zile la teoria gravitației, un măr nu i-ar fi putut ajuta s-o descopere. Dar momentul de iluminare propriu-zis n-a durat, desigur, mai mult de un minut; într-un minut a văzut ceea ce îi scăpase pînă atunci: legătura dintre fenomene aparent fără raport. Or, tu ai să dispui de cinci minute. De cînd te ocupi de problemă, cu volumul de cunoștințe pe care le-ai acumulat, o fracțiune de secundă o să-ți ajungă pentru ca să se producă scînteia. Crede-mă, ia pastila și ai să-mi mulțumesti!

Și spunîndu-mi asta, mi-a dat o cutiuță de plexiglas în care se afla miraculosul comprimat.

Niciunul dintre prieteni nu se îndoia de talentul meu. Nici eu de altfel. Institutul era și el mîndru de mine. Invenția, căreia îi închinam zece ani din viață și pe care o socoteam rațiunea mea de a fi, urma într-o bună zi să-mi aducă gloria. Mulțumită comprimatului, mult așteptata zi putea fi chiar ziua aceea.

O dată prietenul plecat, am zăvorîșit ușa, mi-am umplut stiloul și mi-am așezat în față un top de hîrtie. Inarmat astfel pentru a nota toate ideile geniale ce urmau să vină, am înghițit comprimatul. Nu-mi mai rămînea decît să aștept.

Și virtuțile Illuminol-ului s-au arătat. Imediat, în mai puțin de un minut de la înghițirea comprimatului, am văzut ceea ce nimeni nu văzuse niciodată. Am văzut că invenția mea nu făcea doi bani.

După încă un minut am avut o altă revelație: am înțeles că sînt un om sărac cu duhul.

Cele trei minute care-mi rămăseseră le-am folosit pentru a scrie directorului Institutului că renunț la munca mea, fără nici o utilitate.

Și pînă astăzi încă toată lumea găsește scrisoarea mea genială.

Vladlen Bahnov

FESTIVAL POETIC

Versuri, culoare, muzică

La clubul facultăților de umanistică de pe lângă Universitatea din Moscova a avut loc, recent, un festival de poezie neobișnuit. Versurile poetului Viktor Urin au fost recitate de pe o scenă ce avea drept decor o construcție de o eleganță austeră alcătuită dintr-un păienjenis de tuburi subțiri și strălucitoare.

În timp ce se declamau versuri ce aminteau de anii de război: „Să trăiești, cu orice chip, / Să lupți, cu orice chip / În focul celor mai cumplite atacuri”, pinza de păianjen de pe scenă scotea o jerbă de culori roșii ca singele. Cascadele de lumină, asemănătoare cu aurora boreală, făceau ca poezia versurilor să se imbine cu elocvența luminii.

Faptul că Urin s-a adresat tehnicii culorii nu este deloc întîmplător. Una din confesiunile lui poetice cuprinde

Martin Patrosian:

Desen

următoarea precizare: „Poetul gîndește într-o gamă de culori și fiecare vers are nuanța lui”.

Recitalul amintit a fost rezultatul armonizării intențiilor creatoare ale poetului mai sus amintit, ale compozitorului Gheorghe Șebetov, care a compus muzica întregului recital și ale inginerului electronist și pictor Ghenadi Rikunov.

JURNAL LIRIC

Picături de ploaie

Acum, copacii fără zăpadă par stranii. Pădurea se lasă străpunsă de priviri, și se văd cuiburile, ramurile. Cuiburile sînt goale, fără păsări. Probabil că așa arătau, în timpul războiului, satele părăsite.

La început au fost câteva Pete mari de soare, care s-au răspîndit, apoi, prețutîndeni. Și deodată, din pricina acestor Pete, lumea s-a luminat.

Mai tîrziu, într-o după amiază, am auzit zgomotul surd al unei picături de ploaie, căzute pe pămînt. După jumătate de oră — o a doua, a treia... Pe neașteptate, de pe acoperiș au început să se reverse nenumărate picături de ploaie, prietenoase și zgomotoase. „E primăvara”, mi-am spus. Căci nu există primăvară fără aceste picături de ploaie! Prima picătură de ploaie aduce, deci, primăvara. Sunetul ei, cu ecouri, depărtate, peste continente, orientează zborul păsărilor spre vechile lor cuiburi. Și, picătură cu picătură se țese timpul pădurilor, pe care lunecă primăvara.

Pămîntul dintre pădurile tinere abia a început să se dezmorească și cineva, poate un agronom, a ridicat un pumn de țărîină și l-a strîns gîngăș în mînă, de parcă ar fi luat pulsul Pămîntului.

Priveam cum sădea tata un vișin lîngă casă.

Un vecin s-a mirat, prosteste:

— De ce pui un vișin? O să crească și-o să-l jumulească alții. Trecătorii au să aibă parte de roadele lui.

— Ce oameni ciudați! a exclamat tata. Copacii se plantează și de frumusețe. Iar vișinul e frumos și cînd înflorește, și cînd dă rod, și după aceea. Dacă fiecare ar sădi cîte cinci vișini lîngă casă, ar ajunge pentru toată lumea.

Pe ulițele satului sînt tot atîția copaci, cîți grauri.

La prima ploaie, copacii tineri se gi-

dilă, probabil. De aceea tresar ușurel. Capetele ramurilor li se îngreunează de frunzulițe proaspete, împunse de curiozitate. Sălcii se grăbesc și, deodată, scot puzderie de frunzulițe subțiri, le despletesc și le îndeamnă, parcă, să-și ia zborul. Dar nu pot încă.

La marginea satului, unde sălcii tinere au început să fie tăiate, după plan, s-a ivit un iepure. Dar de ce primire a avut parte! Oamenii au tras în el, au pus capcane; iepurele a ocolit însă toate primejdiile. Apoi, ne-am obișnuit cu el, iar copiii i-au dat, din obișnuință, un nume de ciine: Trezor. Iepurele a prins de veste că nimeni nu se mai atinge de el, ba s-a obrăznicit chiar. Cînd cineva se ducea după apă, la fîntînă, țîșnea printre picioare. Unii se speriau și țipau: „Doamne, iartă-mă, ce minune!” Printr-o convenție tacită, vîntorii au hotărît să nu tragă în el. „Mai întii, ce fel de vîntoare ar fi asta?” s-a întrebat Egor Mednikov, cel mai bătrîn dintre vîntorii. „E ca și cum țî-ai împușca rața din curte, în locul uneia sălbatică. În al doilea rînd, avem și noi cu ce ne mîndri, să ne invidieze celelalte sate...”

Așa își ducea zilele iepurele nostru. La un moment dat vîntorii au început, chiar, să se întrebe îngrijorați: ce se va întîmpla dacă, în pădure fiind, vor trage tocmai în Trezor? Căci în pădure toți iepurii sînt la fel. Ce-i de făcut? Într-un tîrziu, au hotărît să-l aprovizioneze cu varză, varza s-o așeze lîngă un copac anume, unde venea el mai des, iar copacul să-l ungă cu păcură. De atunci, iepurele nostru a devenit bălțat. Cum se întorcea pe partea stîngă, și se vedea o pată neagră.

Dar zăpada s-a topit și iepurii au

cartea

cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea
cartea cartea cartea

început să năpîrlească. Într-o dimineață, Trezor n-a mai venit; fie că pădurea putea, acum, să-l hrănească, fie că fusese ucis de alți vîntorii. Ori poate că se plictisise de noi, iar acum ne uitase.

Dar în iarna următoare, Trezor s-a arătat din nou printre sălcii, de astă dată împreună cu alți doi iepuri. Oamenii s-au ducurat. Iar cînd toate sălcii au fost tăiate și noua uliță a prins viață, i-au dat numele iepurelui.

Și iată prima ploaie de vară, repede, caldă. Dansează pe acoperișurile caselor, pe obloane, pe copaci, pe ghizdul fîntînii.

Dar așa cum a început, așa încetează. La fîntînă, un băiețuș spune:

— Ia uite, băbuța scoate ploaia din fîntînă!

Vladimir Tîbin

MUZEISTICĂ

Casa cu mezanin

Pe malul rîpos al riului Oka, în satul Konstantinovo din regiunea Riazan, se află o casă albă, cu două etaje, pe care poetul a nemurit-o astfel în versurile sale: „Casa cu mezanin / Cu fațada ușor înclinată. Emoționant aromeste iasomia / Iar palisadele ei de nuiele...”

Casa a fost cîndva a Lidiei Kașina, care își petrecea acolo verile. Înapoiat în Rusia după o lungă călătorie peste hotare, Serghei Esenin a cunoscut-o pe Lidia Kașina, și a devenit un frecvent vizitator al casei de pe malul Okai. Se pare chiar că proprietara vilei, o femeie inteligentă și cultă, a fost prototipul Annei Sneghina, din poemul esenian.

Casa cu mezanin va deveni în curînd, muzeul Esenin. Acum se lucrează la restaurarea ei spre a i se da înfățișarea de odinioară. Interioarele vor fi amenajate ca pe vremea cînd îl adăposteau pe Esenin.

Muzeul literar din Moscova a trimis colegilor din Riazan materiale extrem de prețioase. Printre ele afișul primului recital de poezie susținut de Serghei Esenin la 25 octombrie 1919 și o placă de patefon cu poemul „Spovedania unui huligan” în interpretarea autorului.

E. Goliakovski:

Ex-libris (Xilogravură)

LA ORDINEA ZILEI

O gigantică săgeată
pe sol și în aer

Acum câteva zile, pe aeroportul Șeremetievo din Moscova uriașul avion supersonic de pasageri „Tu-144” a fost prezentat ziaristilor sovietici și străini, corpului diplomatic și unui număr de exponenți ai cercurilor de afaceri internaționale. Avionul a intrat în producție de serie și va fi pus în vânzare

„Tu-144” primind, pe aeroportul Șeremetievo, vizita ziaristilor

Începând din 1971, ceea ce înseamnă că-și va face, probabil, apariția, pe liniile sovietice începând de anul viitor.

După aceste informații furnizate de constructori, a urmat o conferință de presă la care s-au pus multe întrebări, ce au primit ample răspunsuri. Iată unele din ele:

Întrebare: — Avionul a și atins viteza supersonică?

Răspuns: — Un avion de acest tip a trecut prin toate probele, inclusiv aceea a celor 2500 de kilometri pe oră.

Întrebare: — Vă gândiți să-l vindeți peste hotare?

Răspuns: — Am și primit primele cereri, dar primele negocieri în adevărată accepție a cuvintului vor începe abia într-un viitor apropiat, atât cu țări din Europa, cât și din Asia.

Alexei Tupolev, de 43 de ani, fiul celebrului constructor, a arătat că noul aparat este deopotrivă foarte rapid, ușor de manevrat, sigur și comod. Într-un zbor pe o distanță mijlocie — ca aceea dintre Paris și New York, de pildă, care va dura trei ore — călătorii nu vor simți niciun fel de senzație dezagreabilă. Cabinele sînt perfect etanșate, temperatura — în ciuda fantasticei încălziri a aparatului în

exterior — va fi ideală, iar zgomotul va fi mai mic decît cel cu care ne-am obișnuit la avioanele cu reacție cunoscute.

Siguranța și ușurința la manevrări decurg din perfecționarea mecanismelor și din împrejurarea că absolut toate sînt dublate și concepute pentru o durată de zece ani de funcționare intensă și continuă. Multe părți ale aparatului sînt construite din aliaje de titan, care garantează o totală insensibilitate la temperaturi mari.

„Tu-144” are două saloane cu un număr de 120—130 de locuri, o viteză de doi „mach și jumătate” la 20 000 de metri înălțime și o autonomie de zbor de 6500 kilometri.

Elementele care i-au izbit în primul rînd pe profani au fost: înălțimea trenului de aterizare, ce sprijină un

corp foarte alungit, aripile a căror latură mai lungă fuge de-a lungul fuselajului, înălțimea cozii și „nasul” extrem de ascuțit care încorporează cabina de pilotaj.

În interior, aparatul nu se deosebește însă de avioanele obișnuite decît prin existența a două clase, cerute de exigențele zborurilor pe linii internaționale.

După vizitarea avionului la sol, el a putut fi admirat și în zbor. „Tu-144” a trecut mai întîi deasupra admiratorilor la cîteva sute de metri înălțime cu „nasul” aplecat în jos și trenul de aterizare încă deschis, ceea ce-i conferea aspectul unei păsări în căutarea unei țînute comode de zbor. Dar cînd după cîteva minute a reapărut, fără roți și cu „nasul” ațintit drept înainte, din mulțimea celor aflați pe aerodrom s-a auzit un murmur de admirație și o entuziastă ploaie de comparații: seamănă cu o pasăre, cu o insectă, cu o săgeată...

CE SE DISCUTĂ

După parada
autobuzelor

Pe coasta de Azur se întîmplă totdeauna ceva, chiar în afara sezonului turistic propriu-zis. Luna trecută, de pildă, în timp ce Cannes era invadat de stelele mari și mici venite pentru Festivalul cinematografic, Nisa găzduia „Săptămîna internațională a autobuzului”. Pe tot Quai des Etats-Unis, una din elegantele artere paralele cu marea, s-au aliniat 130 de autobuze venite de la Stockholm, Copenhaga, Moscova, Praga, Budapesta, Roma, Paris etc., după ce participaseră la raliul „Europa — Coasta de Azur”. În afara celor două tipuri „Ucraina”, pe care le-am prezentat într-unul din numerele trecute, Uniunea Sovietică a mai trimis un „PAZ-Turist” — creație a Uzinei de automobile din Pavlov — căruia Comitetul de organizare i-a atribuit Marele Premiu pentru perfecționări tehnice. De altfel, nici autobuzele

„Ucraina” nu s-au întors cu „mîna” goală acasă.

În cadrul raliului și pentru a aniversa cei 40 de ani de existență ai turistului, cele trei autobuze sovietice străbătuseră distanța Moscova — Nisa în 7 zile, trecînd prin Kiev, Budapesta, Viena, Veneția, Milano. Și pentru ca Săptămîna autobuzului să fie cît mai pasionantă s-a organizat, de asemenea, un concurs de conducere, la care sovieticii Stepan Borim și Maxim Grușin au ocupat locurile 3 și 4.

Dar tehnicienii ce spun după această întîlnire? În ultimii 10 ani construcția de autobuze s-a împărțit în trei sectoare: autocarele înalte destinate călătorii lungi, autobuzele joase, pentru transportul în orașe și, ultimele mașinile care circulă de luni pînă vineri în oraș, după care pleacă și ele în „week-end”; prin urmare au nevoie de loc pentru bagaje.

Problema cea mai discutată a fost securitatea transportului, în care intră elemente la care nici nu ne-am gîndi în primul moment. În zilele noastre autobuzele trebuie să reziste chiar la un capotaj, fără să se frîngă. De aceea lemnul nu mai are ce căuta în scheletul caroseriei, fiind complet înlocuit prin oțel. Aerisirea și încălzirea sînt alte capitole ale securității, căci dacă lasă de dorit, șoferul nu poate conduce atent cele 8 ore ale schimbului. Rezmătoarele pentru cap trebuie să devină o trăsătură standard, nu numai pentru confortul călătorilor, ci și pentru a-i feri, în caz de accident, de temutele leziuni ale coloanei vertebrale cervicale.

Puterea motoarelor urmează să fie mărită, pentru ca la demaraj autobuzele să poată ține pasul cu turismele. Peste patru-cinci ani autocarele vor ajunge la 250—300 C.P. Schimbarea automată a vitezelor va fi extinsă, mai cu seamă la autobuzele de oraș, pentru a ușura munca șoferului. În general, se acordă o deosebită atenție acestuia din urmă, cu atît mai mult cu cît pentru economie, cu timpul se va renunța la încasator. În consecință, fotoliul șoferului va fi reglabil în înălțime și ca înclinație pentru a asigura acestuia maximum de comoditate, și rotativ, pentru a-i evita întoarcerea capului cînd are de supravegheat ce se petrece în spatele lui. Tabloul de bord va fi simplificat; în felul acesta șoferul își va concentra atenția asupra drumului, în loc să și-o risipească între o mulțime de butoane și cadrane. În fața lui va avea unul—două becuri de control și abia la semnalul unuia din ele își va îndrepta privirea spre tabloul amplasat în stînga spre a constata ce nu e în regulă.

În general va crește confortul autocarelor, la care garderoba, barul, toaleta încep să devină caracteristici curente, în timp ce autobuzul de oraș va beneficia de simplificări, întrucît în cazul lui tendința este de a se renunța la lux în favoarea spațiului și economicității.

PROCEDEU MODERN

Mașina de cusut
fără ață

Deși pare paradoxal, astfel de mașini există. Ele au fost realizate de Institutul unional de cercetări pentru mașini necesare industriei textile și ușoară. Noile mașini cos repede și bine țesături din laosan, kapron și alte fibre termoplastice. Cu ajutorul unui generator acustic, „acului” lor, în formă de plăcuță netedă cu capătul rotund și turtit, i se imprimă oscilații ultrasonice. Venind în contact cu fibrele țesăturii, plăcuța le încălzește pînă aproape de punctul de topire și face ca marginile materialului să se sudeze.

Mașina poate executa pînă la 2000 de puncte de imbinare pe minut, formînd o cusătură cu pasul de tighel de patru milimetri. La nevoie, „croitoreasa” poate modifica configurația pasului de tighel și obține un tighel mai frumos. Cusătura fără ață este nu numai rezistentă, ci și elastică, ceea ce conferă produsului eleganță.

Mașina de cusut fără ață contribuie la sporirea productivității muncii în fabricile de confecții. Muncitoarele nu mai pierd timpul cu schimbarea mosoarelor și punerea firului în ac de cîte ori se rupe.

CONSTRUCȚII

Piatra cu însușirile
lemnului...

Între 1927 și 1929, în împrejurimile satului Artik din Armenia a fost descoperit un zăcămint de tuf însumînd 78 milioane de metri cubi. Anunșind descoperirea, o revistă armeană scria în 1928:

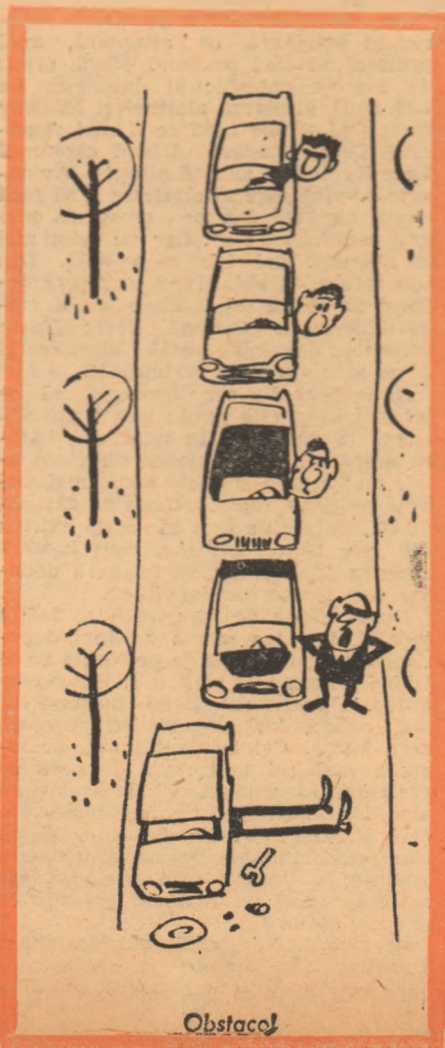
„După informații recente, în Armenia a fost descoperit un material de construcție cu însușiri excepționale. Este o piatră care are, pînă la un anumit punct, proprietățile lemnului: poate fi tăiată cu fierdstraie obișnuite și vopsită în tot felul de culori, se pot bate în ea cuițe etc. Fiind slab conducător de căldură și sunet, tuful poate fi folosit atît la construcția pereților, cît și la ornamente interioare...”

Ulterior, din compararea tufului de Artik cu piatră de tuf din alte regiuni a reieșit că cel dintîi este superior celorlalte varietăți prin patru proprietăți mai importante: greutate mică, conductibilitate termică și fonică redusă, rezistență mare și viață lungă. Date fiind astfel avantajele pe care tuful de Artik le oferea economiei armenie, specialiștii au hotărît să organizeze o întreprindere pentru exploatarea lui. Aceasta a luat ființă în același an. Proiectul inițial prevedea o producție anuală de 250 000 de metri cubi de piatră, dar foarte curînd el a suferit modificări în sensul mării producției.

Producția întreprinderii „Artik tuf” e, de altfel, mult solicitată și în alte țări ca: Australia, Canada, Italia, S.U.A. etc. În 40 de ani de existență ea a totalizat 8 000 000 metri cubi de piatră de construcție și 2 000 000 metri cubi de piatră ponce.

La începutul celui de-al patrulea deceniu întreprinderea a început să livreze un nou produs: piatră de construcție dreptunghiulară. Paralel au fost deschise cariere noi, iar întreprinderea a fost modernizată.

Din piatră pe care „Artik tuf” a extras-o de cînd există s-ar fi putut înălța, dacă ar fi fost folosită exclusiv la construcția de locuințe, 10 000 de clădiri cu cîte patru etaje și 50 de apartamente putînd adăposti 3 milioane de oameni.

OPERAȚIA „MI”

IV

O bătălie dramatică în Pacific

Imediat ce avioanele își luară zborul, se dădu ordin de pregătire a unui al doilea val, măsură de precauție pentru cazul când flota americană s-ar fi ivit brusc prin preajmă. În general, rezerva era egală cu forțele trimise să bombardeze Midway.

Între timp, flota americană ajunsese la 200 mile nord de Midway. Unitatea de portavioane continua să înainteze spre sud-vest. Pe puntea lui „Yorktown” amiralul Fletcher se tot întreba unde putea să fie Nagumo. Trimisese avioane de patrulare spre nord, dar nu primise nici o veste de la ele. Nici avioanele cu baza pe Midway nu-i comunicaseră nimic.

Locotenentul Howard Eddy decolase de o oră de pe atolul Midway spre a patrula deasupra unei zone destul de întinse, dar nici urmă de japonezi. În jurul orei 5.10 un mic hidroavion inamic trecu suierind pe lângă el; venea din vest și se îndrepta spre Midway aflat la 120 de mile. Eddy telegrafic numădect un singur cuvânt „avion” și abia după aceea transmise și o radiogramă mai amănunțită. Pentru echipajul avionului american acest hidroavion al marinei inamice era o dovadă indiscutabilă că flota japoneză se afla undeva aproape. La 5.30 Eddy observă, la circa 20 de mile depărtare, două portavioane. Veneau direct spre el. Locotenentul William Chase, care patrula deasupra unui sector vecin, descoperi și el ceva. Departe spre nord, zbura spre Midway un mare grup de avioane de vânătoare și bombardiere.

Cum nu mai avea timp să cifreze știrea despre contactul cu inamicul, cum cereau ordinele, locotenentul transmise în grabă acest text: „Spre Midway se îndreaptă un mare număr de avioane, distanța 150”.

La ora 6.16, plutonierul japonez Mori observă o pată întunecată la orizont; era Midway. Bombardierele japoneze se apropiu de el din două părți, protejate de avioane de vânătoare. Dar două bombardiere care zburau chiar în fața lui Mori se transformară în torțe vii. Privind nedumerit în jur, Mori descoperi câteva avioane de vânătoare care atacau de jos.

„Atu! Ereți împotriva ingerilor 12... protejați de avioane de vânătoare”. Prin această frază căpitanul John Carry îi avertiză pe ceilalți că depistase japonezi care zburau la o înălțime de 12.000 de picioare. Avioanele de vânătoare începură să se apropie de zona respectivă.

Raportul de forțe era însă inegal: 25 de avioane americane față de 107 japoneze. Cele mai multe aparate americane izbutiseră să schițeze numai un atac, căci în timp ce se pregăteau pentru al doilea asupra lor se năpustiră „Zero”-urile japoneze. Cîteva gloanțe străpunseră cabina căpitanului Carry zdrobindu-l picioarele; un proiectil de tun de 20 mm prefăcu în țândări o aripă a aparatului lui Canfield. Locotenentul William Brooks observă două avioane care luptau între ele și porni în urma lor spre a da ajutor celui american. Dar ambele avioane începură să-l atace; japonezii îi întinarseră o cursă. În cele din urmă Brooks izbuti să se facă nevăzut, cu 72 de găuri în carlingă.

Dar superioritatea japonezilor nu se datoră vreunei stratageme, abilității sau numărului mare de avioane. Când avioanele de vânătoare ale infanteriei marine americane începură să se prăbușească în mare sau să se retragă spre Midway, fu clar că cel mai mare atu al japonezilor îl constituiau „Zero”-urile. Americanii aveau acum în fața lor un avion de vânătoare superior — prin viteză, manevrabilitatea și plafonul pe care-l putea atinge — oricărui aparat al lor. Pînă și „F.4.F.” erau inferioare cu o clasă, iar învechitele „Buffalo”, observa cu amărăciune locotenentul Charles Huff, „păreau împiedicate cînd „Zero”-urile se năpusteau asupra-le”.

La ora 6.34 avioanele japoneze se iviră deasupra atolului. Apropierea japonezilor fusese urmărită de pe clădi-

rea centralei electrice de un observator experimentat. Plin de imaginație, amiralul Nimitz îl trimisese la Midway pe John Ford, cunoscutul regizor de cinema, spre a imprima pe peliculă tot ceea ce avea să se întimplă acolo. Ford își îndreptă camera de luat vederi asupra bazei de hidroavioane, sigur că aceasta va fi printre primele ținte ale japonezilor. Și într-adevăr, asupra ei se abătă o ploaie de bombe. Apoi urmă postul de comandă al maiorului William Benson. Văzînd asta, locotenentul Bill Lewis își aminti de invitația maiorului de a se adăposti la el în cursul atacurilor aeriene. Lewis scăpă cu viață în mica lui tranșee, dar postul de comandă al lui Benson dispăru învâluit în fum.

Privind sub aripa avionului, locotenentul Tosio Hasimoto fu surprins de activitatea febrilă a inamicului, mai cu seamă de minusculele vedete torpiloare care forfoteau în jurul insulei. Dar cel mai mult îl izbi faptul că la baza din Midway nu se afla nici un avion. Japonezii atacau „o țintă pustie”, și acest gând îl făcu să-și amintească de șerpii care-și leapădă pielea. Șarpele se ascunsese lăsînd în urmă-i numai pielea.

Amiralul Nagumo față în față cu portavioanele „Enterprise”, „Hornet”, „Yorktown”

La ora 7 japonezii se retraseră. Americanii așteptară ce așteptară, apoi prinseră să iasă prudenți afară, orbiți de soarele puternic al dimineții. La 7.15 sună încetarea alarmei și Midway începu să adune ceea ce îi mai rămăsese. De pe Eastern Island căpitanul Eyre Kymes își anunță piloții: „Avioanele de vânătoare să aterizeze și să facă plinul de benzină pe escadrile. Mai întii escadrila a 5-a”. Dar nu primî nici un răspuns. Mai încercă o dată. Din nou tăcere. Și abia după ce repetă ordinul de cîteva ori înțelese cum stăteau lucrurile. Ordonă deci: „Toate avioanele de vânătoare să aterizeze și să se alimenteze cu carburanți”.

De undeva din cer începură să se ivească unul cite unul; patru suferiră avarii la aterizare. În total, din bătălie scăpaseră zece avioane de vânătoare... dintre care numai două mai puteau continua lupta. Unitatea 221 aeriană încetase de fapt să mai existe: din cele 25 de avioane, care ieșiseră înaintea japonezilor, 23 fuseseră doborîte sau scoase din funcțiune.

Norul negru de fum, care se înălța spre țării, putea marca destinul depozitului de carburanți de pe insula Sand Island; hangarul pentru hidroavioane ardea. Dispensarul flotei încetase să mai existe, iar alte clădiri fuseseră greu lovite. Cei de pe Midway se temeau însă cel mai mult de ceea ce avea abia să urmeze. Cînd aveau să vină iar japonezii? Ce nenorociri vor mai semăna? Vasele de linie și de transport ale inamicului nu erau cumva ascunse pe undeva prin preajmă, așteptînd numai un moment prielnic ca să atace atolul?

La rîndul lui, căpitanul-locotenent Tomonaga își spunea că americanii bănuiseră ceva și curățaseră aerodromurile de avioane. Dar nu puteau rămîne mereu în aer. Cînd trebuiau să aterizeze, ca să se alimenteze cu ben-

zină. Și, la ora 7 cînd avioanele japoneze porniră înapoi, Tomonaga, care condusese primul val, radiografie unității I-a de portavioane: „Mai e nevoie de un al doilea atac”.

Cererea lui Tomonaga nu-l miră pe căpitanul Minoru Genda. Dat fiind că flota americană nu dădea nici un semn de viață, era absurd ca forța de șoc aeriană să fie ținută în rezervă. Ea trebuia utilizată spre a încheia socotelile cu Midway.

Contra-amiralul Kusaka ezita însă. Șeful statului major al lui Nagumo ar fi fost gata oricînd să mai atace o dată dacă în preajmă nu s-ar fi aflat flota americană. Pînă atunci acest lucru nu constituise o problemă de viață și de moarte. Dacă se săvîrșise o greșeală, ea mai putea fi încă reparată, dar acum, nu mai tîrziu.

Avioanele rămase erau singura rezervă. Și amiralul se simți pe neașteptate în situația unui „vînător care a leargă după doi iepuri”. El trebuia să dea de urma flotei americane. Și cînd colo acum i se cerea să repete atacul asupra atolului. În timp ce avea loc acest schimb de pă-

reportaj,
reportaj reportaj,
portaj reportaj repor
taj reportaj reportaj re,
reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repo
j reportaj reportaj reportaj,
ortaj reportaj reportaj repor
aj reportaj reportaj reportaj

că acum o descoperise. Locotenentul Jim Murrey ceru colegului său Pitt Moore să lanseze o torpilă. Moore apăsă pe dispozitivul de lansare, dar nu putu spune cu precizie dacă torpila pornise sau nu spre țintă. „A pornit?” — îl întrebă Murrey. „De unde naiba să știu?” — îi răspunse Moore. Avionul nu fusese zgîlțit de zguduitoră care se produce atunci cînd o torpilă e trimisă spre țintă. Mai tîrziu aflară totuși că izbutiseră s-o lanseze...

După părerea locotenentului Ogawa, acțiunile aviației americane nu erau prea sigure. Avioanele nu vedeau o coordonare a acțiunilor, torpilele erau lansate mult prea departe de țintă... toate avioanele veneau dintr-o singură parte. Deci nu-l de mirare că nu izbutiseră să atingă nici un obiectiv. Totuși însemnătatea atacului depășea ceea ce era obligat să știe locotenentul Ogawa. Oricum, el pusese capăt îndoielilor în legătură cu necesitatea unui al doilea atac asupra atolului Midway.

Kusaka și Nagumo erau convinși că avioanele decolaseră de pe atol. La ora

7.15 Nagumo ordonă ca avioanele din al doilea eșalon de șoc să se pregătească de zbor; bombardierele în picaj și avioanele torpiloare urmau să încarce bombe obișnuite, utilizabile împotriva unor obiective terestre. Curînd, însă, la ora 7.28 fu interceptată o radiogramă surprinzătoare transmisă de avionul nr. 4 de pe portavionul „Tone” care patrula la 300 mile spre est: „Văd zece nave, evident inamice. Distanța — 240 mile de Midway, viteza peste 20 de noduri”.

Intîlnirea

Timp de aproape o oră nu se întimplă nimic deosebit. Așadar, încă un zbor steril al unor avioane decolate de pe Midway. La ora 7, locotenentul Burt Ernest descoperi însă sub aripa avionului un obiect nedefinit, care semăna parcă cu un vas. Apoi încă unul... după care urmă un șir fără sfîrșit. Vasele se împrăștiară literalmente pe toată suprafața oceanului. Din pricina distanței prea mari, el nu putea distinge limpede decît două portavioane care înaintau alături. În spatele lor se înșirau alte nave dar ele erau prea departe spre a li se putea stabili tipul. Ernest transmise știrea pe Midway cînd trăgătorul lui, J. Manning, îl vesti că se apropiu avioanele de vânătoare inamice. După un al doilea atac al unui „Zero”, mitraliera lui Manning amuți. Radiotelegrafistul Harry Ferer văzu trupul trăgătorului lăsîndu-se moale pe spătarul scaunului. Drept care se repezi spre mitralieră, dar constată că arma nu mai era bună de nimic. Următoarea salvă a inamicului străpunse cascheta lui Ferer, scalpîndu-l.

...În cele din urmă căpitanul James Collins își îndreptă vertiginos cele patru aparate „B-26” spre avioanele japoneze. Escadrila zbură pe riscul ei, fără un plan comun de acțiune cu avioanele „B-17” sau cu aviația infanteriei marine. Collins căuta o țintă și lată

Amiralul contramandă al doilea atac asupra atolului și, la 7.45, dădu un nou ordin: „Pregătiți-vă pentru a ataca navele inamicului. Lăsați torpilele la bordul avioanelor care nu le-au înlocuit încă cu bombe”.

Următorul pas afirma de tipul vaselor americane. Comunicarea pilotului era enervant de neclară: „Zece nave”. Se aflau însă oare printre ele portavioane? Dacă americanii aveau numai crucișătoare și distrugătoare, atunci, după părerea amiralului Kusaka, trebuiau mai întii să atace a doua oară atolul și numai după aceea să se ocupe de nave. Dar pentru ca să poată fi luată o hotărîre trebuiau să știe ce forțe avea inamicul... La ora 7.47 Nagumo transmise avionului: „Stabilește tipul de nave și continuă observațiile”.

Surpriză pentru amiral

La 7.58 avionul luă din nou legătura cu nava-amiral, dar tot nu izbutise să stabilească tipul de nave americane. Comunică numai că acestea își schimbaseră direcția. La ora 8, Nagumo, furios, ceru din nou pilotului: „Stabilește tipul de nave!” La 8.09 primi, în sfîrșit, răspunsul: „Unitatea inamicului alcătuită din cinci crucișătoare și cinci distrugătoare”.

CONCLUZIILE UNUI CONCURS

Femeile sînt cinefile pasionate

Tradiționalul concurs organizat de revista „Sovetski ekran” pentru desemnarea celor mai bune filme vizionate pe ecranele sovietice și a celor mai buni interpreți s-a bucurat și anul acesta de o largă participare. Cifrele sînt concludente: s-au primit peste 48 000 de răspunsuri, dintre care aproximativ 8 000 de la cititori sub 16 ani (e drept, nici unul dintre filmele câștigătoare nu era interzis!). De altfel, iată categoriile de vîrstă ale participanților: 50 la sută între 16 și 20 de ani, 21 la sută între 21 și 25 de ani, 9 la sută între 26 și 30 de ani, 9 la sută între 31 și 35 de ani, 5 la sută între 36 și 40 de ani, 4 la sută

Tatiana Doronina.

între 41 și 45 de ani, 1 la sută între 46 și 50 și tot 1 la sută peste 50 de ani. S-au primit răspunsuri din cele mai diferite regiuni ale U.R.S.S. — de la Leningrad pînă la Vladivostok, din Iakuția pînă în Turkmenia.

În majoritatea lor participanții sînt spectatori permanenți, serios interesați de fenomenul cinematografic. Ei vizionează unu-două filme pe săptămînă. Profesiile lor sînt și ele variate — muncitori, colhoznici, specialiști în agricultură, ingineri, tehnicieni, funcționari, oameni de litere și de artă, cercetători științifici, cadre didactice, elevi, studenți, gospodine, pensionari. Cei mai pasionați cinefili sînt elevii, studenții și intelectualitatea tehnică. Iar ca sex —

„arta
ca arta arta
arta arta arta
arta arta arta arta
ta arta arta arta arta
arta arta arta arta arta
ta arta arta arta arta art
arta arta arta arta arta

femeile. Din totalul participanților ele au răspuns într-o proporție covârșitoare: 80 la sută!

Înainte de a-i face cunoscuți pe câștigători, să mai dăm un ultim amănunt referitor la participanți: mai bine de o treime au studii superioare neterminate și terminate.

Și acum palmaresul. Cele mai bune zece filme indicate de spectatori dintre cele care au rulat în 1968 pe ecranele sovietice sînt: „Să ajungem pînă luni”, „Scut și spadă”, „Un bărbat și o femeie” (Franța), „Contemporanul tău”, „Împărăția femeilor”, „Ocolul” (Bulgaria), „Anna Karenina”, „Te-am iubit”, „Încă o dată despre dragoste”, „Tandrețe”.

Cea mai bună actriță a anului: Tatiana Doronina („Încă o dată despre dragoste” și „Tandrețe”) indicată de 50 la sută dintre spectatorii care-au vizionat aceste filme.

Urmează Tatiana Samoilova („Anna Karenina”), Alla Demidova („Șase iulie” și „Scut și spadă”), Anouk Aimée („Un bărbat și o femeie”), Rimma Markova („Împărăția femeilor”), Inna Ciurikova („În focul luptei”), Michèle Mercier („Angelica și regele”), Alexandra Nazarova („Sofia Perovskaia”), Liudmila Kasatkina („Iau totul asupra mea”).

Cel mai bun actor al anului: Stanislav Liubșin („Scut și spadă”), votat de 56 la sută dintre cei care au vizionat filmul.

Urmează Serghei Iurski („Vițelul de aur”), Viaceslav Tihonov („Să ajungem pînă luni”), Nikolai Plotnikov („Contemporanul tău”), Oleg Iankovski („Doi prieteni”), Gheorghii Jenov („Greșeala rezidentului”), Iuri Kaiurov („Șase iulie”), Ivan Lapikov („Casa și stăpînul”), Roland Bikov („Doi prieteni”), Oleg Efremov („Tandrețe”).

CINEMA

Götterdämmerung

Așa se numește noul film al regizorului italian Luchino Visconti, președintele juriului ultimei ediții a festivalului de la Cannes. Visconti a ținut în mod special la acest titlu german de inspirație wagneriană, de la care pornește povestea sa cinematografică despre nașterea hitlerismului în Germania.

Așadar, amurgul zeilor. Zeii industriei germane a oțelului, deoarece filmul este istoria unei familii de magnafii industriali. Acțiunea începe din clipa incendierii Reichstagului și se întinde pe următorii doi ani.

Regizorul a ținut să precizeze că filmul nu face nici o aluzie directă la cineva anume dintre potenții industriali germane, dar că istoria pe care o narează seamănă într-o oarecare măsură cu cele ale tuturor „marilor familii” din acea vreme.

Luchino Visconti s-a simțit întotdeauna atras de cronicile de familie, care au jalonat cariera sa. Și nu întâmplător operele lui cele mai izbutite sînt cronici de familie: „Ghepardul”, „Rocco și frații lui”, „Stelele îndepărtate ale Ursei” — ca să nu cităm decît citeva. De data aceasta, aduce pe ecran „un cuib de vipere sau, dacă vreți, de scorpionii”.

Filmările au urmat un lung traseu internațional: au început în Austria, au continuat la Essen și Düsseldorf în R.F.G. și s-au încheiat la Roma. În fruntea echipei de interpreți care au făcut această deplasare se află suedeza Ingrid Thulin și englezul Dirk Bogarde. Ambii s-au declarat impresionați de condițiile de colaborare cu Visconti, „un om de o rară politețe și amabilitate”.

Cu „Götterdämmerung” Visconti urmărește evidente teluri cetățenești, adresînd un avertisment noilor generații care n-au trăit întâmplările mai vechi ale istoriei contemporane.

Pe plan extracinematografic, Visconti acordă mult timp regiei de operă. Se știe, de altminteri, că Maria Callas și-a condiționat, printre altele, reîntoarcerea pe scena lirică de prezența lui la cirma mizanscenei.

A. Ciurina

Vedete pe platou

Protagonistul filmului „Clanul sicilienilor”, pe care Henri Verneuil îl turnează după romanul cu același titlu al lui Auguste Le Breton, se numește Salvatore și a părăsit Sicilia natală împreună cu un amic. El s-a stabilit în Franța, prietenul lui a preferat America. După mulți ani, pentru a da o lovitură de mare anvergură, Salvatore își aduce aminte de prietenul lui, care între timp a făcut avere la New York și apelează la el. Cea mai

mare surpriză a filmului a fost alegerea interpretului lui Salvatore: Jean Gabin. Prietenul și partenerul său este Alain Delon.

Marcello Mastroianni este protagonistul filmului „Pomul de Crăciun” al lui Terence Young, regizor englez pe care l-a făcut celebru seria cu James Bond. O bună parte a acțiunii se petrece într-un castel, pe care Young l-a căutat și l-a găsit în Franța, pe Rin. Cu aceeași minuțiozitate caută și un băiețel între 8 și 11 ani care trebuie să devină fiul lui Mastroianni. Singurele pretenții: să vorbească bine engleza și franceza și să fie foarte frumos. „Nu mă interesează dacă e blond sau brun” — declară cu larghețe Young.

(După „Sovetski ekran”)

BALET

Dispută în templul Terpsihorei

Între 11 și 23 iunie Moscova își deschide porțile în fața tinerilor reprezentanți ai artei coregrafice mondiale, care se vor întrece în cadrul unui concurs de înalte exigențe.

Așa cum a subliniat Igor Moiseev, președintele comitetului de organizare a concursului, această importantă confruntare trebuie să devină o tribună de manifestare a potențialului coregrafiei mondiale. Programul este, de aceea, foarte pretențios. Concurenții vor trebui să prezinte nu numai numere clasice, ci și de coregrafie modernă sau fragmente de baletе puse în scenă nu mai devreme de 1966.

Dar „disputa” va avea loc nu numai pe scenă. În timpul concursului se va purta o amplă discuție despre căile de dezvoltare a baletului clasic și modern, la care vor lua parte maeștri de pretutindeni. Coregrafi străini de frunte, conducători ai unor teatre și trupe celebre, balerini, vor onora cu prezența lor festivalul moscovit.

Cum era de așteptat, juriul concursului va fi prezidat de Galina Ulanova. Alături de marea slujitoare a baletului își vor da verdictul artiști, pedagogi, muzicieni, printre care prima balerină a Cubei Alycia Alonso, franțuzoanca Yvette Chauviré, poloneza Maria Krzykowska, Oleg Danovski.

Atît concurenții cît și oaspeții vor putea viziona spectacolele de balet ale Teatrului Mare, care va găzdui întrecerea, și vor aplauda arta celor mai buni balerini din Leningrad, Alma-Ata, Tașkent etc.

Țara noastră va fi reprezentată de: Marin Ștefănescu, Pavel Rotaru, Ion Farcaș, Aurora Rotaru, Aluca Băbianu-Moldoveanu și Radu Ciucă.

PRIM PLAN

Între două muze

Favoritul publicului sovietic în anul 1968, Stanislav Liubșin, a absolvit școala de teatru „Șcepkîn” cu un succes cate-

goric în rolul Răgușitului din „Tragedia optimistă”. Această carte de vizită i-a deschis ușor ușa teatrului moscovit „Sovremennik”. Dar Thalia aproape că nu s-a bucurat de grațiile lui. Cineva l-a recomandat regizorului Marlen Hufiev care tocmai își alegea interpretul pentru filmul „Am douăzeci de ani”.

Prima lor întîlnire a fost determinantă. Regizorul și interpretul s-au plăcut

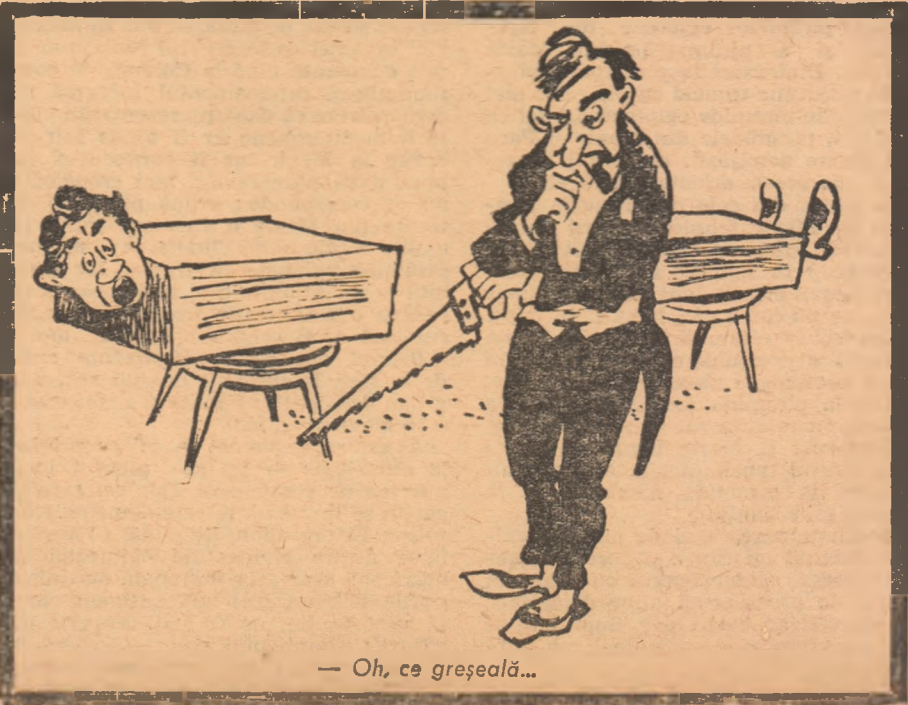
Părintele Mihail din „Sfirșitul lumii”

imediat și sora mai mică, dar încă fără nume, a muzelor — cinematografia — l-a răpit de atunci teatrului.

După „Am douăzeci de ani” totul a mers strună pentru Liubșin. A început să joace mult, interpretînd roluri variate și interesante în filme bune. „Sfirșitul lumii” al regizorului B. Buneev, „Dacă ai dreptate” (I. Egorov), „Marele minereu” (V. Ordinski), „A treia rachetă” (R. Viktorov), „Baladă alpină” (B. Stepanov) și alte filme i-au dat posibilitatea să creeze o vastă galerie de personaje — oameni modești, deschiși, inimoși, dar la nevoie hotărîți, capabili de eroism, adică oameni de nădejde, fideli în prietenie, pentru care publicul are o statornică simpatie.

Cîteva cuvinte despre rolul care l-a dat cîștig de cauză în concursul anual al revistei „Sovetski ekran”: Belov-Weiss din filmul în patru seri „Scut și spadă”. Acest rol al neînfricatului Belov, care a reușit să pătrundă în cele mai sacre secrete ale hitleriștilor, riscîndu-și clipă de clipă viața în mijlocul lor pentru a-și servi patria, i-a adus o binemeritată popularitate și i-a îmbogățit experiența actricească.

Liubșin a atins acum un plafon dincolo de care trebuie să reveleze noi aspecte ale talentului său. Dar, cum a recunoscut însuși actorul, mai mult ca orice el are acum nevoie de teatru.

— Oh, ce greșeală...

ARHEOLOGIE

Pe urmele zeului Ra

Mulți călători au observat marea asemănare dintre vechile civilizații ale Mexicului și Egiptului. Faptul că în aceste două țări există piramide gigantice a generat tot felul de teorii despre posibilitatea unor contacte transatlantice timpurii între ele.

Până în ultimul timp cei mai mulți specialiști respingeau însă aceste teorii, socotind că asemănarea dintre piramidele egiptene și cele mexicane este numai exterioară și că aceste construcții ar fi fost înălțate independent unele de altele. În sprijinul acestei opinii se aduc două argumente fundamentale. Primul amintește existența unor deosebiri în construcția piramidelor: cele mexicane sînt în trepte și au virful teșit, în timp ce cele egiptene au aproape toate laturile netede și virful ascuțit. În al doilea rînd există deosebiri și de scop: cele egiptene erau concepute ca morminte, iar cele mexicane ca temelii pentru temple, de aceea nu aveau camere funerare.

În ultimii ani, totuși, un număr din ce în ce mai mare de savanți a început să accepte ideea că civilizațiile străvechi ale Mexicului și Perului ar fi suferit influențe de peste ocean. Descoperiri recente au dovedit că nici unul din argumentele de mai sus nu pare convingător din următoarele motive: piramida în trepte din Sakkarah, cea mai veche din Egipt, este, ca formă, absolut identică cu vechile piramide din Mexic și Peru. Acum cîțiva ani a fost descoperit în Mexic — cu prilejul cercetării străvechii piramide în trepte de la Palancho, în jungla Yucatanului — un tunel secret, acoperit cu pietre și nisip. După ce tunelul a fost curățat de acest moloz, s-a găsit o scară lungă și întortocheată care ducea spre o mare cameră funerară închisă cu o ușă grea de piatră. În felul acesta a căzut și argumentul despre deosebiri de scop.

În 1968, autorul articolului de față a filmat interiorul și exteriorul acestei piramide mexicane și ale altor piramide

că asemănările dintre civilizațiile timpurii ale Egiptului și Mexicului nu se mărginesc la piramide. Ei semnaleză, în speță, că principalul motiv mitic care a stat la baza construcției de piramide este similar în ambele regiuni. Acesta avea înfățișarea unui om cu cap de pasăre sau a unui șarpe sacru înaripat, a unei zeițe cu capul și alte părți ale corpului de animal din familia felinelor (în Egipt, leul, în Mexic, puma). Mai mult, atît în Mexic, cît și în Egipt exista un sistem de hieroglife foarte evoluat. Hieroglifele erau săpate în piatră sau se scriau pe hirtie vegetală.

Tot specialiștii relevă asemănarea dintre pictura în frescă, subliniind, de asemenea, analogia dintre construcția templelor și măiestrițelor coloane megalitice. Ei amintesc mai ales faptul că la construcția bolților din lespezi megalitice arhitecții de pe cele două laturi ale Atlanticului ignorau arta construirii bolții autentice. După cum pun în evidență existența faimoaselor figuri omezești de piatră de dimensiuni ciclopice, a uimitorilor cunoștințe astronomice și a unui sistem calendaristic foarte evoluat în Mexic și Egipt. În același timp, oamenii de știință confruntă și practica, atît de uimitoare prin perfecțiunea ei, a trepanației craniului uman, întilnită atît în Mediterana cît și în Mexic și Peru. Totodată ei relevă că obiceiul mumificării exista atît la egipteni, cît și la peruvieni. Argia era modelată și arsă după aceleași procedee. Iar atît într-o regiune cît și în cealaltă oamenii știau să cultive cerealele, să țese pinză din care își făceau vestimentele. Ambele popoare foloseau tigva de dovleac.

Acestea și multe alte mărturii în favoarea asemănării dintre cele două culturi ar putea confirma teoria că o dată sau în repetate rînduri nave pornite de pe malul Mediteranei au străbătut Atlanticul ducînd aborigenilor Mexicului bazele civilizației.

Piramida în trepte de la Sakkarah (Egipt)

mari din Mexic și Egipt. Filmul l-a îngăduit să constate anumite analogii între aceste piramide. Există o asemănare uimitoare între construcția străvechii piramide egiptene din Sakkarah și a piramidelor din Mexic și Peru. Dimensiunile principalei piramide mexicane coincid cu ale celor mai importante piramide egiptene. La fel ca în Egipt, piramidele din Mexic și Peru sînt legate nemijlocit de cultul Soarelui și, de aceea, orientate spre el.

În cîteva din cele mai izbutite piramide din Mexic, tehnica așezării pietrelor imită întocmai tehnica folosită în acest scop în Egiptul antic: imensele lespezi erau atît de bine imbinat, încît între ele nu intră nici lama unui cuțit. Și în vechea piramidă mexicană exista o criptă a preotului care, la fel ca în Egipt, pretindea că s-ar trage din Soare.

Atît la piramida mexicană cît și la cele egiptene culoarul secret este lung, întortocheat și foarte îngust. Arhitectura acestui tunel interior este absolut identică la piramida mexicană și la aceea a lui Kheops.

În sfîrșit, sarcofagul de piatră mexican, imensul lui capac și pereții camerei funerare sînt acoperiți cu figuri în relief ale preoților și altor demnitari. Unii preoți au barbă dar, după cîte se știe, pe vremea aceea indienii nu purtau barbă.

Mai mult, un număr din ce în ce mai mare de cercetători socotesc

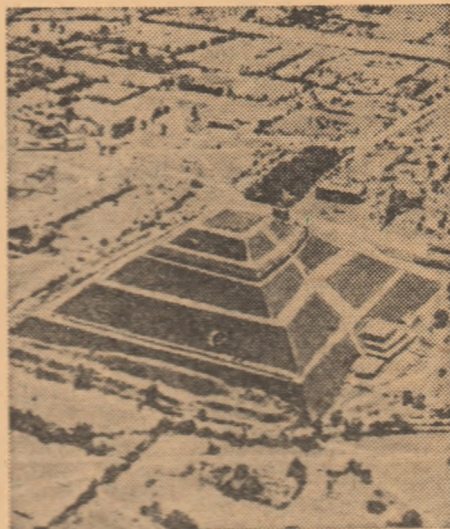
Grupul celor care continuă să afirme că în America civilizația s-ar fi dezvoltat independent se sprijină pe trei argumente fundamentale. Partizanii acestei idei susțin, de pildă, că nici în Mexic, nici în America în general roata n-ar fi fost cunoscută pînă la Columb. Și continuîndu-și raționamentul încearcă să demonstreze că dacă reprezentanții culturii mediteranene ar fi ajuns într-adevăr în Mexic, ar fi cunoscut-o. În plus, după părerea lor, nici cronologia nu ar corespunde: prima piramidă în trepte din Mexic a fost construită la multe secole după înălțarea ultimei piramide egiptene în trepte. Iar drumul peste Atlantic este mult prea lung pentru o ambarcație fragilă din papyrus care ar fi venit din Egiptul antic.

Primul din aceste argumente cade de la sine. În ultimele decenii arheologii au descoperit că roata era cunoscută și în Mexicul antic.

Al doilea argument — cel cu privire la cronologie — nu și-a pierdut încă puterea de convingere. Dar cel care îl susțin se limitează la raționamente teoretice. Ei presupun, de pildă, că veriga lipsă dintre civilizațiile egipteană și mexicană s-ar afla îngropată sub nisipurile Saharei într-un continent care, la vremea lui, ar fi fost acoperit de valurile Atlanticului.

Acest decalaj cronologic este o problemă pentru cercetătorii care cred în evoluția independentă a civilizației a-

mericane. Nici în Mexic, nici în altă parte a continentului american arheologii nu au găsit indicii certe despre dezvoltarea culturii în aceste regiuni. Săpăturile făcute au arătat că pretutindeni civilizația a înflorit „spontan“, adusă parcă din altă parte. Pretutindeni găsim urme ale unor emigranți veniți din alte părți aducînd cu ei o civilizație matură și subtilă în regiuni unde trăiau popoarele pe atunci încă destul de primitive. Nicăieri nu am aflat un centru de unde să fi început evoluția civilizației americane timpurii. Iar faptul cel mai uimitor, civilizația timpurie a Americii a fost limitată la zona extrem de improprie a junglei tropicale și subtropicale din America Centrală. Or, aici ajunge un important curent oceanic venind dispre Gibraltar și Insulele

Piramida Soarelui din Teotihuacan (Mexic)

Canare. Pentru dezvoltarea unei civilizații — atît sub aspect climatic cît și geografic — regiunile din zona de mijloc a Americii de Nord și a celei de Sud ar fi fost evident mai potrivite. Apariția unui centru evolutiv în aceste regiuni ar fi fost mult mai firească.

Primii constructori de piramide din Mexic au început să înalțe un mormînt gigantic pentru un preot de-al lor, „urmașul Soarelui“, în desișul junglei tropicale sub al cărei acoperiș e greu să distingi ceva. Apariția neașteptată a unor constructori de piramide în aceste locuri este în orice caz o enigmă care se cere elucidată.

În ce privește, în sfîrșit, ultimul argument — imposibilitatea traversării Atlanticului cu o ambarcațiune fragilă, cunoscută în Egiptul antic, trebuie întil să lămurim posibilitățile de navigație ale acestui tip de ambarcațiune. Cu acest prilej relevăm că inșiși aceste ambarcațiuni confirmă asemănarea dintre vechea civilizație egipteană și civilizațiile Mexicului și Perului, ambarcațiunile-plute de papyrus și trestie, atunci rîspîndite de o parte și de alta a Atlanticului, avînd între ele asemănări ca tip, formă, dimensiuni, construcție. Autorul acestor rînduri a hotărît să verifice în practică ce putea realiza o veche ambarcațiune-plută egipteană de papyrus pentru a arunca o lumină nouă asupra acestui amănunt important al disputei dintre adepții ipotezei unei legături între civilizațiile străvechi ale Mediteranei și Americii, pe de o parte, și apărătorii teoriei că civilizația americană s-ar fi dezvoltat independent.

Thor Heyerdahl

(Din „Za rubejom“)

FIZIOLOGIE

Dureri necesare, dureri inutile

„Durerea e cîinele de pază al sănătății“, spuneau vechii greci. Fără senzațiile dureroase, omul n-ar simți asupra focului și a gerului, nu s-ar feri de tășul cuțitului, nu și-ar menaja piciorul fracturat etc. De multe ori acest străjer nu-și face însă datoria. Se știe că unele maladii ca: tuberculoza, tumorile maligne, tulburările endocrine evoluează fără simptome dureroase. În schimb, alteori „cîinele de pază“ dă dovadă de un zel excesiv cînd nu e cazul. Inflamarea nervului trigemen, de exemplu, afecțiune lipsită de gravitate, e însoțită de dureri insuportabile. Acestea nu sînt însă singurele acuzații aduse durerii. La un simpozion științific ținut la Paris în 1967, s-a subliniat că știința contemporană nu poate concepe durerea ca o manifestare exclusiv pozitivă a organismului, în-

știa știința știința știința știința
știința știința știința știința
știa știința știința știința știa
știința știința știința știința
știința știința știința știința
știința știința știința știința
știința știința știința știința
știința știința știința știința

trucit în momentul cînd ea se produce organismul cunoaște deja dereglări serioase.

Din păcate, însă, nu-i de fel ușor să scăpăm de durerile inutile și de cele dăunătoare. Transmiterea excitației dureroase spre centrele nervoase urmează o cale foarte complicată, cu „stații“ și „substații“ intermediare de selecționare și prelucrare a informațiilor primite. Punctul de plecare îl constituie aparatele de percepție ale pielii sau ale organelor interne (așa-numitele receptoare), iar stația terminus se află în celule nervoase ale scoarței cerebrale. Aici, în scoarță se petrece selecționarea, evaluarea informațiilor și, în funcție de aceasta, se restructurează activitatea organismului în vederea adaptării lui la avalanșa de semnale de alarmă.

În ultimii ani cercetătorii s-au ocupat mai ales cu sistemele cerebrale care pot să atenueze senzațiile dureroase. S-a constatat, de exemplu, că în fața necesității de a estompa acuitatea semnalelor dureroase produse de excitații foarte puternice, în sistemul nervos central iau naștere impulsuri de un tip deosebit, care pleacă de la centru spre organele periferice și care pot să reducă intensitatea durerii. Excitînd electric anumite formații subcorticale, unii cercetători au reușit nu numai să atenueze, ci chiar să înlătore senzațiile dureroase.

Se înțelege că, în campania dezlănțuită împotriva durerilor, oamenii de știință nu urmăresc desființarea totală a acestor senzații. Pentru a funcționa normal, organismul are nevoie de integritatea tuturor senzațiilor. Eforturile specialiștilor au ca scop suprimarea durerilor inutile sau dăunătoare prin posibilitatea dirijării lor, deci a atenuării și înlăturării lor în etapa cînd semnalele își pierd semnificația biologică, cînd „avaria“ a fost constatată și sirena de alarmă nu-și mai are rostul. Pentru aceasta, însă, mai are rostul. Pentru aceasta, însă, reprezentanții mai multor ramuri biologice trebuie însă mai întil să afle: ce parte a sistemului de semnalizare a durerii transmite informația, ce condiții fiziologice determină trimiterea impulsurilor, ce mecanism contribuie la transmiterea informației în diferite sectoare ale creierului?

Fără cuvinte
Desen de Vladimir Ivanov

YEMEN

Pe meleagurile „Arabiei felix“

Înainte de a vizita Peninsula arabă, Yemenul îmi părea o țară cu enigme pe care o singură generație nu le-ar putea elucidă... Pregătirile de călătorie au inclus, evident, cercetarea a tot felul de izvoare literare care aminteau fie și numai în treacăt despre condițiile naturale, economia și cultura acestei republici din sud-vestul peninsulei arabe, cu un teritoriu de 195 000 km² și circa 5 milioane de locuitori.

Romanii numeau Yemenul „Arabia felix“ — „Arabia fericită“. Iar după părăsirea istoricului Abdel Abu Nasr, acum un mileniu înaintea erei noastre, Yemenul se înfățișa astfel: „Cea mai mare parte a teritoriului era o grădină înfloritoare, un paradis, cu case frumoase, pilcouri egale de copaci, bazine de apă; țara era tăiată de riuri. Pentru a străbate acest pământ de la un capăt la altul călătorul avea nevoie de o lună întreagă. Dar soarele fierbinte nu-i cășuna nici un fel de neplăceri. Căci drumețul era pretutindeni ocrotit de arbori înalți și deși. Locuitorii trăiau în belșug și tihnă, satele erau bogate...“.

După opinia istoricilor Yemenul și-a datorat prosperitatea celebrului, în vremea aceea, baraj de la Marib. În secolul VI e.n. barajul a fost însă distrus, ceea ce a dus la decăderea rapidă a regiunii. Apoi, veacuri în șir „Arabia felix“ a fost cufundată în somnolență, ca să se trezească din letargie abia în septembrie 1962. Până atunci însă modul de viață din „țara celor o mie și una de nopți“ a generat legende după legende. Mulți cutezători au încercat să le infirme sau să le confirme, dar numai puținii au izbutit să pătrundă în misterioasa țară și să se înapoieze spre a împărtăși lumii impresiile lor. Astfel, în 1761 din porunca regelui Danemarcei, a plecat spre Yemen o expediție alcătuită din cinci inși, dar numai unul dintre ei s-a întors; cele două cărți pe care le-a scris au dat contemporanilor săi puțința de a ridica puțin vălul care acoperea realitățile yemenite.

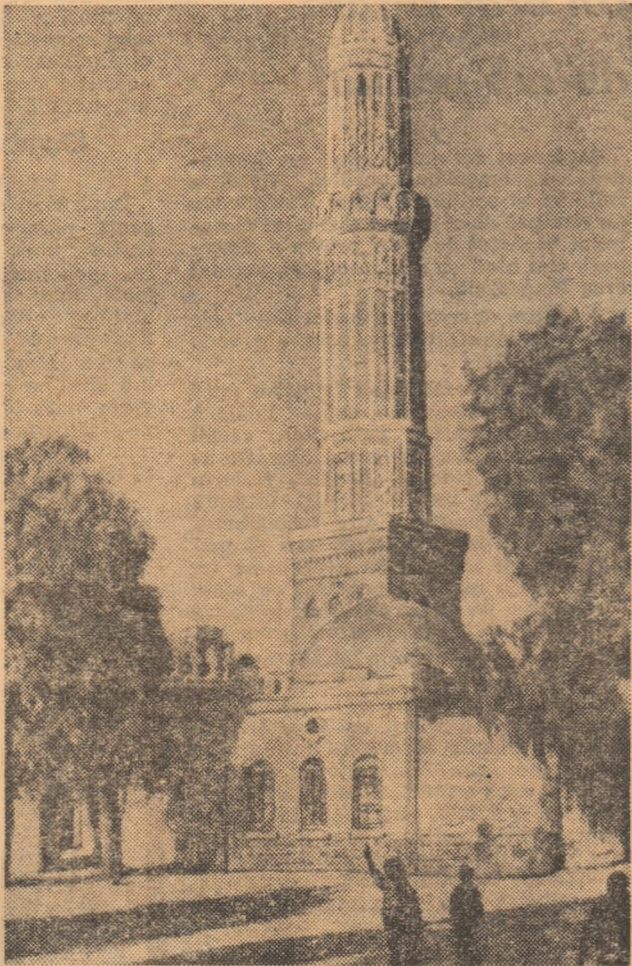
...Am călătorit prin țară cu un mic avion și cu mașina, iar în regiunile muntoase numai călare. În Yemen există trei zone geografice: Tihama, Djebel și Sharqui. Tihama se întinde de-a lungul litoralului Mării Roșii. E o cîmpie semi-deșertă de 50—70 km lățime, în care vara te sufoci de căldură și nici chiar o baie în mare (la o temperatură de până la 32° C) nu te poate răcori. Datorită solului fertil și belșugului de soare, Tihama e un grînar potențial al Yemenului, dar din cauza

lipsei de apă uriașe suprafețe de pământ care au nevoie de irigare nu pot fi valorificate.

În zona Tihama, pe țărmul Mării Roșii se află orașul Hodeida. Înainte de a se fi construit aici un port modern (octombrie 1958 — martie 1961) navele care soseau în Yemen trebuiau să rămână în radă, de unde mărfurile erau transportate cu barcauri iar apoi la vreo sută de metri de țărm erau preluate de hamali.

Portul Hodeida este poarta țării: Yemenul exportă și importă sute de mii de tone de mărfuri. El livrează pe piața mondială cea mai bună cafea din lume — mocca — numită așa de la orașul Mocca, și sare, piele, bumbac etc.

O deosebită importanță pentru dezvoltarea țării o va avea șoseaua Hodeida-Taiz, cu o lungime de 194 km, care a început să fie construită în martie 1966 în colaborare cu U.R.S.S. Șoseaua va lega între ele importante centre economice și politice, iar pe acestea cu porturi maritime și cu alte autostrăzi. Cea mai mare zonă geografică a Ye-

Moscheea cu cel mai înalt minaret din Yemen

menului este însă Djebel, care ocupă două treimi din teritoriul țării. E o regiune muntoasă cu înălțimi variind între 1200 și 3000 metri. Cel mai înalt pisc din Yemen este Shalbb (3760 metri).

Datorită climatei prietnice, în această zonă, în care se află și orașul Sanaa, se dezvoltă bine aproape toate culturile agricole; de aceea Djebelul este cea mai intens valorificată regiune din Yemen. După diverse surse aici locuiește circa 70—75 la sută din populație.

Condițiile climatice își pun amprenta pe noțiunile yemeniților despre anotimpuri. Locuitorii din Djebel, bunăoară, socotesc că la ei există numai două anotimpuri: cînd plouă mult și cînd plouă puțin. Într-adevăr, în timpul verii peste Taiz se abate zilnic, între orele 2 și 3, o ploaie torențială însoțită de seori de furtună.

În Djebel, ca de altfel în întreaga țară nu există cursuri de apă permanente, în sezonul secetos cea mai mare parte din ele seacă. Versantele munților au fost artificial terasate de multe generații de yemeniți, care au cărat acolo pământ cu coșurile. Munca țăranilor e foarte grea. Ei trebuie să ducă o luptă permanentă împotriva maimuțelor, un adevărat flagel în zona respectivă, și a invaziei de lăcuste.

Sharqui, a treia zonă geografică a Yemenului, este un podiș care coboară spre răsărit. Lîngă hotarul cu Arabia Saudită platoul capătă aspect de deșert. Triburile nomade și seminomade de beduini se ocupă în genere cu creșterea animalelor.

Pînă în 1964, în Yemen circulau, alături de noile monede, și rialii ai Mariei Tereza bătuți în 1780. O astfel de mo-

nedă cîntărea 28 gr. De asemenea, pînă nu de mult, străzile din orașele yemenite nu aveau nume. Abia după 1962 o seamă de străzi și piețe din Sanaa, Taiz și Hodeida au căpătat nume de eroi populari sau de importante evenimente istorice din viața țării. Totuși și acum, în cele mai multe orașe din Yemen casele se deosebesc prin numele proprietarilor lor. Dacă un proprietar are totuși mai multe case pe aceeași stradă, ele se disting prin culoarea lor; de pildă: „casa verde a lui Haile Said“.

Sanaa, cel mai mare oraș din Yemen și totodată capitala, se află în munți și e înconjurat de un zid de lut înalt de șapte metri. Taiz, al doilea oraș ca importanță, așezat la poalele munților, produce o impresie unică. Aici se află ambasadatele. Printre căsuțele joase se înalță splendeidele minarete ale unei străvechi moschei albe. În fostul palat al imamului a fost deschis „muzeul jugului imam“; iar într-una din nenumăratele curți ale unui alt palat din oraș, foarte vizitat de turiști, se află lei în libertate.

Diversitatea de condiții climatice, bogățiile naturale ale țării se vădesc și în bazarele din oraș: pe tarabe pot fi văzute, rînduite unele lîngă altele, fructe de mango și cartofi, banane și castreței, varză și struguri, mandarine și celebra cafea yemenită.

Vechiul obicei de a împodobi armele și hainele și de a vopsi casele și bărcile pescărești s-a extins și asupra noilor obiecte de uz personal: tranzistoare, biciclete, radiatoare. Vechile tradiții se păstrează cu sfințenie. Și acum se consumă mult kat-ul, frunzele un'il arbust cu proprietăți narcotizante. „Ora kat“-ului începe după prînz. În grupuri mici, șezînd sau așezați într-o rină, yemeniții mestecă frunzele de kat, udindu-le cu apă și fumînd din narghilele. Kat-ul este un flagel, care prejudiciază serios sănătatea provocînd deseori boli grave. Odinioară, imamii îi sileau obiectiv pe agricultori, prin politica impozitelor, să sporească suprafețele însămînțate cu kat și să reducă plantațiile de cafea. Venitul realizat dintr-un arbust de kat e cam de șapte ori mai mare decît cel furnizat de un arbust de cafea. Kat-ul și cafeaua cresc cam la aceeași altitudine, 800—1500 metri, unde cad anual pînă la 1900 mm precipitații. Dar frunzele de kat pot fi recoltate în tot cursul anului, în timp ce arbustul de cafea dă numai o recoltă. În consecință, de la începutul secolului nostru suprafața acoperită de plantații de cafea a scăzut de 7—10 ori. Yemeniții cu vederi progresiste au cerut în repetate rînduri să se interzică consumul de kat, care se transformase într-o serioasă problemă social-economică.

În ciuda nenumăratelor dificultăți, în cursul anilor care au trecut din 1962 poporul yemenit a dobîndit mari realizări: s-au construit case și hoteluri, școli, căi de comunicație, se înalță întreprinderi industriale moderne, cu alte cuvinte fața țării cunoaște transformări esențiale.

G. Riabuhin

URUGUAY

Impasibilul La Plata

Lîngă Montevideo La Plata nu mai e fluviu. Într-adevăr, cum ar mai putea fi numită fluviu o asemenea masă de apă albastră. Sau ce mai are dintr-un fluviu imensul estuar, aproape nemărginit, scaldat în razele soarelui și răspîndind iz de alge și scoici? Dar plajele întinse, cu nisip mărunt, parcă anume presărat? Nu întîmplător sînt ele socotite oceanice. Și pînă și zgirie-norii albi de pe Ramble, cheiul La Platei, au un aspect oceanic.

Și totuși La Plata de lîngă Montevideo nu înseamnă încă oceanul. Chiar

atunci cînd apele îi sînt zbuiciumate, cînd valurile se sparg cu zgomot de țărm. Căci valurile nu au încă mușchi oceanici și puternica coloană vertebrală a oceanului. Ele nu pot încă, oricît s-ar zbate, să facă această impresie. Pe scurt, La Plata nu e un ocean. De altfel, lucrul e precizat cit se poate de bine în manualele de geografie. Iar acum am impresia că și fluviul a răsfolit manualele și e de acord cu ele. În orice caz pentru moment.

Delegația noastră a fost primită de primarul orașului Montevideo, generalului Carlos Herrera. Domnia-sa a început discuția cu o observație despre neamul scriitoricesc: „Din cele trei lucruri pe care trebuie să le realizeze un bărbat adevărat: să sădească un copac, să crească un copil și să scrie o carte, eu n-am izbutit să-l fac pe ultimul... Iar acum e puțin probabil că am să-l mai pot face, treburile...“ După care discuția noastră a continuat pe același ton.

Montevideo adăpostește aproape jumătate din populația țării. Și orașul continuă să se dezvolte, să-și sporească numărul locuitorilor, încît principala lui problemă este aceea a locuințelor și a asigurării cu slujbe...

Montevideo este cuprins de febră. Autoritățile ar dori ca orașul să fie mai compact, să se dezvolte pe verticală. Dar terenurile cele mai ieftine sînt la periferie, în afara perimetrului său. De aceea noile construcții, destul de simple și exclusiv orizontale, se înalță în această zonă; o dată cu asta se ivesc însă și alte necesități: trebuie prelungite arterele de transport, reînnoit parcul de mașini...

E nevoie de capitaluri... Locale sau străine, n-are importanță. Important e să fie interesați oamenii de afaceri în construcții. Există și proiecte corespunzătoare. Bunăoară, îndărătul colinei Montevideo se proiectează crearea unui oraș-satelit cu 50 000 de locuitori. Iar pe Insula Pescărușilor va începe curînd construirea unui splendid hotel...

La Plata curge liniștit. Pe lîngă Insula Pescărușilor, pe lîngă chei, pe lîngă plaje, indiferent la bucuriile și necazurile oamenilor. Este un fluviu de cîmpie și își cunoaște prețul.

De altfel, întreg peisajul Uruguayului seamănă foarte bine cu calmul celebrului fluviu. Relieful e neted, fără terenuri accidentate, fără munți impresionanți. Iar drumurile sînt drepte, fără cotituri complicate. Ele se întind de-a lungul unor ogoare, al unor crînguri potopite de arșiță, trec pe lîngă cirezi de vrac nepăsătoare cu boturile virite în iarba prăfuită, de parcă ar adulmea-o. Cirezi mari se întîlnesc rar, în schimb cele mici sînt fără număr. Vacile sînt cel mai caracteristic aspect al peisajului uruguayan. Ogoarele și crîngurile sînt împrejmuite cu sîrmă ghimpată.

Pe alocuri călătorul dă însă și peste obstacole. Drumul se izbește parcă de o masă mișcătoare de vite care trec mugînd pe lîngă mașina oprită, păstorii călare îi salută cu o înclinare a capului pe călători și din nou sub roțile automobilului începe să fișie asfaltul incins. Apoi șoseaua intră în orașe, se preschimbă în străzi, încremenește docil în fața ochiului roșu al semafoarelor...

Orașele de provincie seamănă între ele ca două picături de apă. Cînd ajungi într-un asemenea orașel, mai întii vezi căsuțe fără etaj, împrejmuite de copaci nu prea deși, apoi case cu un etaj între care nu mai există spații verzi.

În mijlocul orașelor se află o piață. Un pătrat perfect, cu aceeași denumire în toate orașele, fără excepție: „Plaza de Armas“. Și cu un număr de clădiri, același peste tot: biserica, primăria, școala și un mic restaurant. În piețe mai există apoi un squar, cu un monument sau o fîntînă arteziană, copii care vînd ziare, iar seara orășeni care se plimbă. Oamenii discută despre fotbal, tranzistoarele cîntă; cărucioarele cu noii-născuți se înșiră ca un cortegiu de nuntă. În centrul pieții se află un polițist cu tunica încheiată pînă la bărbie, iar fiecare trecător socotește de datoria lui să-l salute pe reprezentantul legii: „Bună seara!“ „Bună seara!“

R. Rojdestvenski

globo
globul globul
globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul
globul globul globul globul

— Mai adaugă niște noduri

Desen de I. Malahov

